

Till: Valsedelskommittén (Ju 2024:04)
Utredningssekreterare Emma Millberg
emma.millberg@regeringskansliet.se

Vår referens:
Linda Bergfeldt
linda.bergfeldt@afasi.se
tel. 09-545 663 61

Synpunkter till Valsedelskommittén (Ju 2024:04)

Afasiförbundet i Sverige

Afasiförbundet/Talknuten organiserar cirka 2800 barn, unga och vuxna med afasi eller språkstörning/DLD och deras anhöriga. Afasi uppstår efter en förvärvad hjärnskada, till exempel en stroke. Språkstörning/DLD är en medfödd funktionsnedsättning. Både funktionsnedsättningarna påverkar talet, språkförståelsen eller användningen av språket i olika grader och omfattning. Det är vanligt bland båda grupperna att ha svårt att läsa, skriva och/eller räkna.

Kort om Afasiförbundets engagemang kring tillgängliga val

Inför de allmänna valen sprider Afasiförbundet tillgänglig information om valen till våra föreningar, via medlemstidning och i våra sociala medier. Exempelvis puffar vi för MTM sajt Alla Väljare. Vi påminner om möjlighet att poströsta och om valdag. Inför EU-valet använde några av våra föreningar 8 Sidors bok om EU-valet och gick igenom den.

Afasiförbundet har även gjort inspel och deltagit i möten kring tillgängliga val och tillgänglig samhällsinformation via olika uppdrag som bland annat MFD har haft. Det har rört frågor om bland tillgänglighet i vallokaler och i valsituationen. Vi har lämnat synpunkter kring möjlighet att upprätthålla valhemlighet, stärka valhemligheten och annat.

Våra utgångspunkter - tillgänglighet vid val

Digitalt utanförskap visavi universellt utformade digitala tjänster
Ett stort antal personer med afasi och språkstörning/DLD befinner sig

idag i ett digitalt utanförskap. Afasiförbundet är engagerade för att öka den digitala delaktigheten för våra medlemsgrupper. Vi arbetar även för att öka möjligheterna till ett aktivt medborgarskap där våra medlemsgrupper kan ta del av samhällsinformation och göra sina röster hörda. För att detta ska vara möjligt krävs universellt utformade lösningar, exempelvis av valsystem och valsedlar.

Det har tidigare diskuterats att en del med afasi och språkstörning/DLD skulle vara hjälpta av att få rösta med hjälp av QR-kod, medan det för andra är alltför svårt att hantera digitala tjänster.

Fysisk tillgänglighet vid val

Många med afasi har även halvsidesförlamning till följd av stroke. En del har svårt att gå och andra använder rullstol, rullator eller el-moped. De kan ha svårt att fysiskt ta sig in i vallokalen, eller ta sig runt i vallokalen. Det kan även vara svårt att använda valbås om de är för små. Medveten kring detta har ökat och glädjande nog såg vi flera goda exempel på breda och låga valbås som var anpassade till rullstol användare vid EU-valet i juni 2024.

En utmaning att hantera valsedlar

För många med halvsidesförlamning är det en utmaning att hantera tunna valsedlar med en hand och få i dem i ett tunt kuvert. Svårigheten ökar om bordsytan i valbåset är trång.

Det stora antalet valsedlar och avskärmningar som inte är anpassade utifrån kognitiv tillgänglighet, exempelvis tydliga avgränsningar, färgkodning, försvårar ytterligare. Det är ofta en utmaning att både hitta rätt valsedlar för de som har kognitiv nedsättning och att fysiskt få grepp om rätt valsedlar för de medlemmar som endast har en fungerande hand på grund av halvsidesförlamning.

För de med afasi och språkstörning/DLD som har svårt att läsa kan det vara komplicerat att hitta de valsedlar man vill ta med sig in i båset. Tio procent som får en stroke får även synfältsbortfall, vilket på samma sätt kan begränsa möjligheten att läsa all text på en valsedel.

Texten på valsedlar är dessutom liten i grad och kan därför vara svår att läsa. Användningen av parti-symboler (och valbeteckning) på valsedlar har ökat tillgängligheten för många med dessa svårigheter.

När hjälp behövs för att lägga i valsedeln i kuvertet eller för att plocka valsedlar i ett ställ, finns risk att valhemligheten röjs. Det kan vara särskilt problematiskt på en mindre ort.

Förutsättningar för personer med funktionsnedsättning

Vilka avstår från att rösta på grund av bristande tillgänglighet?
Afasiförbundet har ingen kunskap om hur många med afasi och språkstörning/DLD som avstår från att rösta på grund av bristande tillgänglighet. Vi kan dock konstatera att vi organiserar personer som har svårt att komma till tals i de flesta typer av undersökningar. Det gäller alltså även undersökningar om tillgänglighet vid val och vallokalundersökningar. Anledningen är att undersökningar/undersökningsmetoder brister i tillgänglighet för våra båda medlemsgrupper.

Användartester nödvändiga

Vår erfarenhet är att det krävs specifika och konkreta användartester för att ta reda på hur en person med afasi, språkstörning/DLD eller annan funktionsnedsättning kan använda och hantera den typ av valsedlar eller det sätt att välja som utredningen kommer att föreslå. Först i en konkret testsituation visar det sig om och hur väl ett valsystem fungerar. Testerna behöver självklart göras i en testmiljö i god tid innan nästa val i Sverige.

Hur väl tillgängligheten fungerar för våra målgrupper är inte något man kan komma åt med hjälp av enkäter eller vallokalundersökningar. Det gäller som redan står i utredningsdirektivet personer med synnedsättning, men i högsta grad även personer med kognitiva funktionsnedsättningar.

Stockholm 2024-06-27

Berit Robrandt Ahlberg

Förbundsordförande
Afasiförbundet